

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

**О.В. Марченко, кандидат економічних наук, доцент.
О.П. Голобородько, кандидат економічних наук, доцент.
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка**

© Марченко О.В., 2017.

© Голобородько О.П., 2017.

Стаття отримана редакцією 06.04.2017 р.

Вступ. Одним з недостатньо розвинених сегментів інноваційних зусиль регіонів України є їхня інноваційна інфраструктура. Свою негативну роль відіграє обмеженість можливостей своєчасного опанування досвіду країн з високим рівнем розвитку, які вже мають набагато кращі обставини та напрацювали належні умови для економічного розвитку такої інфраструктури.

Проблемність ситуації обумовлюється і відсутністю сформованого системного уявлення щодо інфраструктури, а також недооцінкою уваги до неї в переліку заходів регіональної політики відносно прискорення темпів інноваційних процесів на місцях. Це потребує додаткових зусиль з метою чіткого усвідомлення важливості цього компонента економічного розвитку визначеної території. У наш час інноваційна інфраструктура є фактором суттєвого посилення інноваційних процесів і в межах країни, і стосовно окремих регіонів, зумовлює важливість забезпечення зростаючих темпів розвитку інноваційної інфраструктури порівняно з динамікою інноваційних процесів на підприємствах. Зауважимо, що пришвидшення розвитку складових інфраструктури здатне створити значний мультиплікативний ефект. Це пояснюється доволі помірними витратами, що спрямовуються для зміцнення інноваційної інфраструктури, заради отримання суттєво більшого приросту продукції підприємств регіону. Зростання попиту на неї призведе і до активізації запитів на послуги складових інноваційної інфраструктури. Саме такі здобутки підприємств і створять передумови для поживлення господарської діяльності на місцях, нададуть поштовх економічному розвитку регіону.

Огляд останніх джерел досліджень та публікацій. У переліку праць вітчизняних учених, які відмічають важливість створення інноваційної інфраструктури як одного з основних засобів активізації інноваційних процесів в Україні, слід назвати публікації таких науковців, як: О. Власенко, П. Бубенко, С. Ганзюк, З. Герасимчук, В. Гусев, О. Дацій, О. Зінченко, М. Канаєва, О. Комеліна, В. Кравчук, О. Кузьмін, П. Левін, О. Мазур, Б. Маліцький, О. Мартиняк, М. Мостова, М. Паладій, М. Підмогильний, А. Поручник, В. Прозоров, Л. Радзівська, С. Ракицька, Н. Рудь, В. Соловійов, Л. Федулова, О. Христенко, М. Чумаченко, М. Шингур, В. Щукін, М. Якубовський та інші.

Аналіз наукових видань, законодавчих актів і результатів досліджень дозволяє виділити такі підходи до тлумачення поняття «інноваційна інфраструктура»: структурологічний, функціональний, цільовий, комплексний та системний. Доцільно визначати категорію «інноваційна інфраструктура регіону» на основі системного підходу з позначенням тих послуг, які вона здатна надавати підприємствам.

Проблематиці такого підґрунтя економічного розвитку регіонів, як інноваційно-інфраструктурне, ще приділяється недостатня увага: відсутнє чітке визначення самого поняття «інноваційна інфраструктура регіону»; подальших досліджень потребують її елементи, забезпечення їхньої співпраці, визначення сили впливу на інноваційний розвиток регіону. Це є актуальним у руслі формування політики інфраструктурного забезпечення інноваційних процесів у регіонах, яка спрямована на зміцнення інноваційного потенціалу регіону у взаємодії з національною інноваційною програмою.

Метою статті є розгляд основних аспектів розвитку інноваційної інфраструктури регіону з метою отримання пропозицій щодо подальшого становлення дієвої інноваційної політики в країні.

Основний матеріал і результати. Серед засобів стимулювання державою процесів формування інноваційної інфраструктури окремих регіонів України можна назвати такі: організація процесу підвищення рівня кваліфікації науковців, їх регулярної перепідготовки; розроблення та впровадження належних умов для посилення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, що втілюють у життя обрані проекти у тих видах економічної діяльності регіону, які є багатообіцяючими

за наслідками; надання підприємствам фінансової підтримки за рахунок цільових інвестицій держави в обґрунтовані інвестиційні проекти та задіявання трансфертної допомоги за рахунок коштів, які теж будуть передбачені у державному бюджеті; підготовка регіональних програм розвитку інноваційної інфраструктури; розроблення чіткої процедури створення, порядку затвердження, передбачення фінансування та організації контролю за реалізацією регіональних програм відповідної підтримки [1].

Терміном «інноваційна інфраструктура регіону» слід позначати комплекс спеціалізованих інноваційних суб'єктів та мереж, що пов'язані між собою та сприяють розвитку регіонального інноваційного процесу для зростання його відповідних можливостей. Із цією метою доцільно регулярно здійснювати фінансування інноваційної інфраструктури та її подальший розвиток, збагачення новими елементами. Такий процес здатні забезпечувати державні органи влади та комерційні організації. Сенс для фінансування інноваційної інфраструктури за рахунок її оптимізації в регіоні заради досягнення помітного економічного і соціального ефекту є у кожній стороні [2].

Ураховуючи наслідки глобалізації ринків, товарам, виробленим за традиційними технологіями, доволі важко конкурувати з іншими товарами, для створення яких були використані інновації, що й обумовили їх нові споживчі якості. Перехід економіки регіону на інноваційні засади і створення на цій основі більш конкурентоспроможного виробничого сектора потребують підготовки та реалізації проектів і заходів у сферах формування креативного людського потенціалу, створення належних умов для залучення та закріплення висококваліфікованих працівників, розвитку інноваційного процесу в основних галузях економіки. У регіонах України вже є виробництва, передусім у харчовій промисловості й машинобудуванні, які досить відомі в країні. Просування їхньої продукції на зовнішні ринки є важливим засобом прискорення економічного зростання та зростання якості й конкурентоспроможності регіональних торгових марок.

На сьогодні ще відсутня функціонально повністю сформована інноваційна інфраструктура в регіоні, і тому її розвиток для підвищення ефективності реалізації інноваційних процесів є нагальним завданням. Інноваційна інфраструктура повинна об'єднати мережу організаційно-економічних інституцій, налагодити взаємозв'язки між її складовими, забезпечити інтегрованість у діяльності наукового і виробничого секторів, сприяти створенню та підтримці бізнесу інноваційного спрямування, пропонувати виробничі, фінансові, маркетингові та консалтингові послуги, скорочувати терміни виходу на ринок наукоємної продукції й тим самим підвищувати ефективність інноваційного процесу в цілому. Таким чином, основна мета розвитку інноваційної інфраструктури регіону – забезпечення переходу від створення окремих організаційно-економічних елементів до поступової побудови в регіоні інфраструктурних комплексів, що функціонують на основі, подібній кластеру [3]. Центрами побудови таких комплексів можна вважати центри трансферу технологій, які здатні виступити в ролі з'єднуючої ланки між інноваційним бізнесом, колективами науковців та промисловими підприємствами [4]. У країні є організаційні структури, що регулюють, підтримують й забезпечують інноваційну діяльність у регіонах: навчальні центри; кредитні установи і фонди; консультаційні центри, центри трансферу технологій, інноваційні центри, центри науково-технічної інформації, виробничо-технологічні центри, науково-виробничі підприємства та комплекси, дослідницькі центри, бізнес-інкубатори, технопарки, регіональні центри інвестицій та розвитку, агенції регіонального розвитку, що в змозі стати провідниками інноваційної політики органів влади в регіонах. Хоча частина потрібних інфраструктурних елементів на місцях уже створена, фактором, стримуючим інноваційний розвиток, є відсутність системного підходу у пов'язанні елементів інноваційної інфраструктури в єдину цілісність [5].

Державні зусилля бажано спрямовувати насамперед на створення належних передумов формування цілісних соціально-економічних утворень, що здатні розвиватися надалі за умови сприятливого впливу з боку факторів зовнішнього середовища. Зміст відповідної політики потребує визначення на регіональному рівні та є ефективним за умови значного інноваційного потенціалу. Але, у зв'язку з високою диференціацією рівня розвитку регіонів країни, такий підхід до розвитку інноваційної інфраструктури є доволі складним для практичного застосування, оскільки вимагає проведення скоординованої кластерної політики як на регіональному рівні, так і на місцях [6].

Інноваційна інфраструктура як база складова інноваційної економіки виступає її головним інструментом і механізмом, що здатний піднести економіку країни на високий рівень розвитку, забезпечити тісне зближення наукового, освітнього, виробничого потенціалу, вирівнювання науково-технологічного та інноваційного потенціалу регіонів; створити умови інноваційної активності у виробничій сфері; суттєво скоротити тривалість інноваційного циклу; активізувати малий бізнес у сфері малого підприємництва; оптимізувати взаємодію суб'єктів науково-технологічної й інноваційні на основі урізноманітнення організаційно-економічних та організаційно-правових форм взаємодії суб'єктів інноваційного процесу [7].

Зазначимо, що й на державному рівні управління, і в регіонах в основному вже усвідомлено потребу в інноваційному шляху розвитку, але створенню й удосконаленню інноваційної інфраструктури в регіонах достатньої уваги ще не приділено.

Можна назвати ряд недоліків, що спостерігаються у процесі формування та розвитку регіональної інноваційної інфраструктури:

- неврегульованість нормативно-правової бази щодо цих питань;
- відсутність належної державної і регіональної підтримки;
- непослідовність у її формуванні та розвитку;
- слабкий рівень фінансування окремих елементів інфраструктури;
- відсутність систематичного інформування про здійснення розробок.

У процесі формування інноваційної інфраструктури регіонів доцільно усвідомлювати вплив окремих її елементів на зміцнення їх інноваційного потенціалу. А це вимагає активної участі у ньому регіональних органів влади, які повинні сприяти побудові інституційних засад становлення інноваційного потенціалу регіону [8].

Основними елементами інноваційної інфраструктури, які свідчать про розвиток інноваційного потенціалу регіону та наявність у нього конкурентних переваг, є:

- заклади з підготовки кадрів, зорієнтовані на комерціалізацію досягнень науково-дослідних та дослідницько-конструкторських робіт;
- фінансові установи (бюджетні та позабюджетні, банки, кредитні спілки, венчурні, страхові фонди, промислово-фінансові групи);
- виробничо-технологічні суб'єкти (інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інжинірингові фірми, технопарки);
- регіональні центри інноваційного розвитку, віртуальні біржі;
- консультанти з правових питань.

Завданнями цього процесу можна вважати такі:

для комерційних структур:

- створення ринкової інфраструктури дозволяє їм отримувати певні бонуси;
- фінансування об'єктів інноваційної інфраструктури сприятиме прискореній реалізації розроблених ними власних інноваційних проектів;
- залучення творчих фахівців, здібності яких здатні забезпечувати створення товарів з підвищеними споживчими якістьми;
- реалізація інноваційних проектів дозволить зменшити питомі витрати на виготовлення більш якісної продукції;
- розробка та втілення інноваційних проектів викликатиме збільшення обсягу дотацій з державного бюджету на їх здійснення підприємствами, що організують таку діяльність;
- використання інновацій забезпечить підвищення ефекту від наукових розробок та забезпечить збільшення прибутку підприємств, а також отримання ними пільг у процесі оподаткування прибутку;
- отримання часткового фінансового забезпечення інноваційних досліджень та їх впровадження за рахунок цільових державних субсидій;
- мінімізація екологічної шкоди під час організації виробничого процесу за рахунок суттєвого скорочення токсичних викидів та рівня забруднення навколишнього середовища;
- фінансування виробництва та збуту екологічно чистої продукції;

для державних органів влади:

- створення скоординованої мережі складових інноваційної інфраструктури сприятиме створенню нових робочих місць для висококваліфікованих кадрів;
- поміркована інвестиційна політика дозволить залучати інвесторів для вкладання коштів у виробництво інноваційної продукції та розвивати інноваційну інфраструктуру регіону;
- сприяння збільшенню кількості об'єктів малого та середнього бізнесу для збільшення їхнього внеску до загальної суми місцевих податків;
- модернізація економіки регіону на основі інноваційних проектів зумовить підвищення його конкурентних переваг.

Суспільство від організації інноваційних зусиль держави й комерційних структур отримає користь у вигляді посилення соціального захисту населення та підвищення якості його життя, поліпшення природокористування, подання власних ініціатив щодо спрямування інноваційних проектів для подальшого їх стимулювання й суспільного визнання.

Узгодження інтересів суб'єктів фінансування інноваційної інфраструктури є однією з основних передумов успішності її формування та розвитку в регіонах, що повинне спиратися на такі принципи: відповідність рівня розвиненості інфраструктури наявним можливостям регіону й нагальним потребам; зосередження на болючих проблемах інноваційної діяльності, інформаційна, вартісна і

територіальна доступність послуг даної інфраструктури для підприємців, залучення будь-яких зацікавлених учасників для накопичення ресурсів, призначених для активізації інноваційної діяльності. Завдяки більш повному фінансовому забезпеченню функціонування її об'єктів в регіонах, створюватимуться комфортніші умови життєдіяльності населення, додаткові робочі місця, збільшиться асортимент інноваційної продукції, що дозволить поліпшити якість послуг, які надаватимуть об'єкти інноваційної інфраструктури [7].

Контрольні функції щодо розвитку інноваційної інфраструктури в регіонах повинні покладатися на регіональні органи влади як головних суб'єктів цього процесу, а їх становлення повинне забезпечуватися завдяки реалізації таких заходів:

1) створення інноваційних інституцій (інноваційних фондів та банків, кредитних організацій) з урахуванням добровільності вкладень і потреб у гарантуванні їх повернення для надання їм привабливості для можливих інвесторів;

2) організація застосування пільгового кредитування для суб'єктів інноваційного спрямування та підприємств і стимулювання зусиль банків звільненням їх від оподаткування прибутків, отриманих у процесі фінансової підтримки інноваційних проектів;

3) важлива роль відводиться інформаційним центрам, які забезпечують збір, фільтрацію, групування та доведення до зацікавлених сторін даних про потреби та можливості підприємств, формують рейтингові оцінки інноваційної привабливості місцевих окремих суб'єктів та потенціалу регіону в цілому, що дозволить залучати з цією метою і вільні кошти населення;

4) удосконалення регламентації зусиль з інноваційної діяльності теж сприятиме її впевненому розширенню;

5) тісна співпраця наукових підрозділів та освітніх установ потребує її доповнення за допомогою підприємств, що втілюють результати наукових розробок у виробництво прогресивної продукції.

Головним засобом втілення у життя названих заходів є розвиток інноваційної інфраструктури регіону шляхом побудови мережі кредитно-фінансових установ та науково-дослідних і проектних організацій. Доцільним для сприяння збільшенню можливостей реалізації інноваційного потенціалу в регіоні буде забезпечення стимулюючого інвестиційного кредитування інноваційних процесів, утворення наукових центрів, залучення висококваліфікованих фахівців.

Завдяки цьому зростатиме частка високотехнологічних виробів, відбудеться посилення конкурентних переваг підприємств малого та середнього бізнесу. Як зворотний наслідок – збільшаться можливості для зміцнення потенціалу досліджень.

Висновки. Серед засобів стимулювання державою створення інноваційного потенціалу в регіонах слід назвати такі: надання бюджетних субсидій, цільове фінансування інноваційних розробок, пільгове оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності, надання позичок підприємствам на інноваційні проекти на пільгових умовах.

У результаті розвитку інноваційної інфраструктури в регіоні можна очікувати таких наслідків:

- 1) активізації залучення інвестицій в інноваційні виробництва;
- 2) створення належних умов для розвитку наукоємного виробництва;
- 3) оперативне впровадження новітніх розробок у виробництво;
- 4) збільшення промислових підприємств, що впроваджують інновації;
- 5) зростання частки інноваційної продукції в загальному її обсязі;
- 6) залучення на створювані місця висококваліфікованих фахівців;
- 7) організація правової та інформаційної підтримки;
- 8) розвиток логістично-транспортного потенціалу;
- 9) просування продукції та послуг на нові ринки;
- 10) координація зусиль діяльності усіх зацікавлених суб'єктів;
- 11) формування привабливого іміджу для регіональних брендів;
- 12) розширення можливостей для здійснення експортних операцій.

Підсумовуючи, зазначимо, що формування інноваційної інфраструктури в регіоні дозволить суттєво оздоровити складний економічний стан і буде міцним поштовхом для його розвитку на надійному підґрунті.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Інноваційна Україна 2020 // за заг. ред. В.М. Гейця / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/nr/4.pdf>

2. Антонюк Д.А. Методика оцінювання рівня розвитку інфраструктури підприємництва регіонів // Д. А. Антонюк / Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2014. – № 8. – С. 31 – 39.

3. Рудь Н.Т. Інноваційні кластери – нова організаційна форма наукоміського бізнесу / Н.Т. Рудь, О.І. Мартиняк // Економічні науки. Серія «Регіональна економіка». Зб. наукових праць. Випуск 6(21). – Ч.2. – Луцьк: ЛНТУ, 2009. – С.110 – 127.

4. В.А. Онищенко, А.А. Комелина. Современный опыт создания национальных и международных сетей трансферта технологий / В.А. Онищенко, А.А. Комелина // European Applied Sciences. – Stuttgart, Germany – 2014. – № 5. – С. 134 – 136.

5. Ганечко І. Г. Інноваційна діяльність в Україні: тенденції та проблеми розвитку / І.Г. Ганечко, К. М. Афанасьєв // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. – 2016. – Вип. 1(1). – С. 189 – 193. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuces_2016_1

6. Терещенко В.Л. Стан та забезпечення інноваційної діяльності в Україні // Терещенко В.Л., Терещенко В.В. / Глобальні та національні проблеми економіки: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Вип. 11. Миколаїв – 2016. – С.800 – 806.

7. Комеліна О.В. Стратегія трансформації інноваційно-інвестиційного простору України: теорія, методологія і практика: монографія / О.В. Комеліна – К.: ТОВ «ДКС центр», 2010. – 438с.

8. Стан та розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні // Сокач М.І., Цікал А.С., Гаватюк Л.С. / Буковинський державний фінансово-економічний університет«YoungScientist». – № 1 (28) – Part 1. January, 2016.

УДК 332.1:330.341.1(477)

Олександр Вікторович Марченко, кандидат економічних наук, доцент. **Олександр Петрович Голобородько**, кандидат економічних наук, доцент. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. **Проблеми розвитку інноваційної інфраструктури регіонів України.** Розглянуто проблеми розвитку інноваційної інфраструктури регіонів України та основні шляхи вдосконалення за вказаним напрямом з метою активізації інноваційно-інвестиційного розвитку регіонів. З'ясовано стан розвитку їхньої інноваційної інфраструктури. Досліджено складові розвитку інноваційної інфраструктури. Систематизовано теоретичні й методологічні підходи до розвитку інноваційної інфраструктури регіонів.

Ключові слова: розвиток інноваційної інфраструктури, інновації, інноваційний процес, системний підхід, кластерний підхід, інноваційні інститути.

UDC 332.1:330.341.1(477)

Oleksandr Marchenko, PhD (Economics), Associate Professor. **Oleksandr Holoborodko**, PhD (Economics), Associate Professor. Poltava National Technical Yurii Kondratiuk University. **Development Problems of Innovative Infrastructure in Ukrainian Regions.** The article is devoted to the problems of innovative infrastructure development of regions in Ukraine. The basic ways of perfection are considered after the indicated direction with the purpose of activation innovative investment to development of regions. Development of their innovative infrastructure status is found out. The constituents of development of innovative infrastructure are investigational. The theoretical and methodological going is systematized near development of innovative infrastructure of regions.

Keywords: development of innovative infrastructure, innovations, innovative process, system approach, cluster approach, innovative institutes.

УДК 332.1:330.341.1(477)

Александр Викторович Марченко, кандидат экономических наук, доцент. **Александр Петрович Голобородько**, кандидат экономических наук, доцент. Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка. **Проблемы развития инновационной инфраструктуры регионов Украины.** Рассмотрены проблемы развития инновационной инфраструктуры регионов Украины и основные пути совершенствования по указанному направлению с целью активизации инновационно-инвестиционного развития регионов. Выяснено состояние развития их инновационной инфраструктуры. Исследованы составляющие развития инновационной инфраструктуры. Систематизированы теоретические и методологические подходы к развитию инновационной инфраструктуры регионов.

Ключевые слова: развитие инновационной инфраструктуры, инновации, инновационный процесс, системный подход, кластерный подход, инновационные институты.